

**POLICY PAPER
NATO I CRNA GORA
JUL – DECEMBAR 2010.**

Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM
www.cedem.me

Podržano od Fondacije za otvoreno društvo

Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM
www.cedem.me

UVOD

U analizi datog polugodišnjeg perioda, postoji nekoliko važnih momenata od ranije, kojih se treba ukratko podsjetiti. Pozivom u **Akcioni plan za članstvo (MAP)**¹ koji je upućen Crnoj Gori 4. decembra 2009. godine, nakon nešto više od dvije godine članstva u Partnerstvu za mir, Crna Gora postaje zvanični kandidat za članstvo u Alijansi. Kao posljedica novonastalih okolnosti, u svijetlu težnje Crne Gore za članstvom u NATO, bilateralna saradnja između Crne Gore i Alijanse postaje sve intezivnija, sa naglaskom na institucionalnim, političkim i vojnim reformama u Crnoj Gori, uz nastavak učešća pripadnika VCG² u mirovnim misijama. U međuvremenu, za ovakve Vladine poteze je stigla veoma ohrabrujuća poruka nakon novembarskog samita NATO-a u Lisabonu, pošto je NATO u svom novom strateškom konceptu za narednu deceniju potvrdio politiku otvorenih vrata za sve zemlje koje žele da se pridruže NATO paktu i ispune njegove standarde. To je u javnosti pojačalo optimizam povodom mogućeg članstva Crne Gore u NATO-u, uz naglasak da bi naša zemlja mogla postati prva naredna članica. Takođe, na Samitu u Lisabonu je pozdravljen dosadašnji kvalitet reformi, kvalitet prvog Godišnjeg nacionalnog programa za MAP i ukupan napredak Crne Gore na putu ka Alijansi.

Međutim, uočljivi su krupniji nedostaci na unutrašnjem planu, koji se prvenstveno odnose na način na koji Vlada promovise članstvo u NATO. Ključna zamjerka na putu ka članstvu Crne Gore u NATO je da Vlada vodi **neefikasnu i na momente propagandističku javnu kampanju**. Postojeća Komunikaciona strategija do sada nije bila usmjerena na uvećanje opšteg nivoa znanja građana, niti informisanja o pozitivnim i negativnim aspektima članstva u NATO. Umjesto toga, Strategija je bila usmjerena na postizanje kratkoročnih efekata, radi dobijanja veće podrške za članstvo. S druge strane, **nizak nivo podrške javnosti učlanjenju u NATO** - još uvijek je najveći izazov sa kojim se Vlada susreće u procesu pripreme za članstvo. Prema svim relevantnim istraživanjima javnog mnjenja, tek svaki treći građanin eksplicitno podržava članstvo Crne Gore u NATO, dok, s druge strane, crnogorski zvaničnici sve češće šalju poruku da bi odluku o članstvu u NATO trebalo donijeti u Skupštini, bez raspisivanja referenduma.

¹ **MAP** - Membership Action Plan

² **VCG** – Vojska Crne Gore

ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNJENJA

Istraživanja javnog mnjenja koja se sprovode u ovoj oblasti pokazuju da pristupanje Crne Gore NATO paktu ne uživa većinsku podršku kod njenih građana, ali ni da većinsku podršku nemaju ni protivnici ove politike. Pri tom, većina građana Crne Gore do sada ne doživljava NATO kao posebno važnu asocijaciju za daljnji razvoj Crne Gore. Ukupno gledano, prema ovom pitanju kod građana se uočava određena nezainteresovanost.

Julsko istraživanje CEDEM-a³ pokazuje da ukoliko bi građani na referendumu glasali o članstvu Crne Gore u NATO - **32.0% ISPITANIKA BI GLASALO ZA, 40.1 % PROTIV, dok 28.0% NEMA ODREĐENO MIŠLJENJE** o ovom pitanju. Posebni ciljevi ovog istraživanja su bili identifikovanje stavova građana prema različitim aspektima eventualnog priključenja Crne Gore NATO-u, ispitivanje gustine i strukture stavova prema NATO paktu, ključni socio-demografski faktori od kojih zavisi stav prema NATO paktu itd.

U tom smislu, radi boljeg razumijevanja ovog procesa, vrijedno je iznijeti najvažnije nalaze ovog istraživanja. Naime, istraživač je želio utvrditi *koliko je moguće članstvo Crne Gore u NATO savezu zapravo važno njenim građanima: 26.4% ispitanika smatra da je ovo pitanje "Veoma važno", 18.8% smatra da je ovo pitanje "Donekle važno", dok najveći broj ispitanika 27.3% smatra da ovo pitanje "Nije važno". Procenat neodlučnih po ovom pitanju iznosi 27.5%. Važno je primijetiti da je ukupan broj onih koji smatraju da je ovo pitanje veoma ili donekle važno (45.2%).*

Pored toga, kada je u pitanju rangiranje prioriteta u procesu reforme vojske u Crnoj Gori, **45 % ispitanika smatra da je prioritet članstvo u NATO savezu**, što je takođe mnogo veći procenat u odnosu na ukupnu podršku priključenju Crne Gore NATO paktu, **što bi trebao biti jedan od najsnažnijih elemenata na kome treba graditi kampanju u odnosu na NATO.**

³ **Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM)** je u posmatranom polugodišnjem periodu u tri navrata ispitivao stavove građana Crne Gore o NATO-u - u julu, oktobru i decembru 2010. godine, a istraživanja je podržala **Ambasada Norveške.**

Ono što je takođe zanimljiv nalaz istraživanja - *za veliki broj ispitanika izražen stav o NATO-u nije naročito čvrst, jer je utvrđeno da stavovi prema NATO nijesu čvrsti i stabilni za dobar dio populacije, niti su jako važni u hijerarhiji stavova građana. To znači da konačni stav javnog mnjenja može presudno zavisiti od kvaliteta javne kampanje.*

Važni su i odgovori ispitanika na postavljeno pitanje o tome *ko će po njihovom mišljenju imati najviše koristi od eventualnog članstva Crne Gore u NATO: 54.7% građana smatra da će najviše koristi imati vladajuća struktura u Crnoj Gori, dok samo 17.2% smatra da će koristi imati građani Crne Gore*, što se ispostavlja kao očigledna posljedica dosadašnje agitatorske Vladine kampanje o prednostima članstva u NATO-u, zbog čega veliki broj ispitanika članstvo u NATO posmatra isključivo kao interes vladajuće strukture koja ga propagira. Dakle, priključenje NATO-u se shvata kao jedan od političkih projekata vlasti, od koga će u najvećoj mjeri koristiti imati vladajuća struktura, a ne kao nešto što je u interesu građana.

Međutim, na pitanje *da li će po mišljenju ispitanika Crna Gora ipak u budućnosti postati članica NATO-a, 44.0% ispitanika odgovora "Da", 23.3% "Ne", dok 32.7% - "Nema mišljenje"*, što je u velikoj mjeri moguće pripisati raširenom uvjerenju koje proizilazi iz ranije pomenutog stava - kako će najviše koristi od članstva imati vlast. Zbog toga veliki broj ispitanika smatra da će Crna Gora zbog interesa vlasti, na kraju ipak postati NATO članica, bez obzira kakvo je raspoloženje većine njenih građana. Dakle, članstvo Crne Gore u NATO se nerijetko percipira kao *fait accompli* i kao proces oko koga se javnost neće mnogo pitati.

Što se tiče odnosa socio-demografskih kategorija stanovništva prema NATO paktu, istraživanje identifikuje da su najveći protivnici NATO pakta (oko 1/3 ukupne populacije) oni koji se nacionalno izjašnjavaju kao Srbi, glasaju za pro-srpske partije, vezuju se za Srpsku Pravoslavnu Crkvu i osjećaju bliskost sa Srbijom i Rusijom, dok je značajno veća vjerovatnoća da će oni koji se nacionalno izjašnjavaju kao Crnogorci, Bošnjaci, Muslimani i Albanci glasati ZA NATO. Takođe, ukazano je da ključne kategorije na koje treba obratiti pažnju jesu žene, kao i neobrazovanije i siromašnije kategorije stanovništva, jer rezultati pokazuju da je manja vjerovatnoća da će oni glasati za NATO.

Treba istaći i da nalazi pokazuju da što su građani bolje informisaniji i zainteresovaniji za ovo pitanje, utoliko će imati pozitivniji stav prema njemu, što ponovo dokazuje da je kvalitet vođenja javne kampanje od velikog značaja.

Naredno CEDEM-ovo istraživanje, iz oktobra 2010. godine, pokazuje da ukoliko bi građani na referendumu glasali o članstvu Crne Gore u NATO - **32.6% ISPITANIKA BI GLASALO ZA, 39.7% PROTIV, dok 27.6% građana NEMA ODREĐENO MIŠLJENJE** o ovom pitanju. U poređenju sa prethodnim istraživanjem, primjećuje se da *broj pristalica ima određen trend rasta (sa 32.0% na 32.6%), dok istovremeno blago opada broj protivnika članstva (sa 40.1% na 39.7%), međutim, procenat neodlučnih o NATO članstvu ostaje i dalje veoma visok (sa 28.0% na 27.6%).*

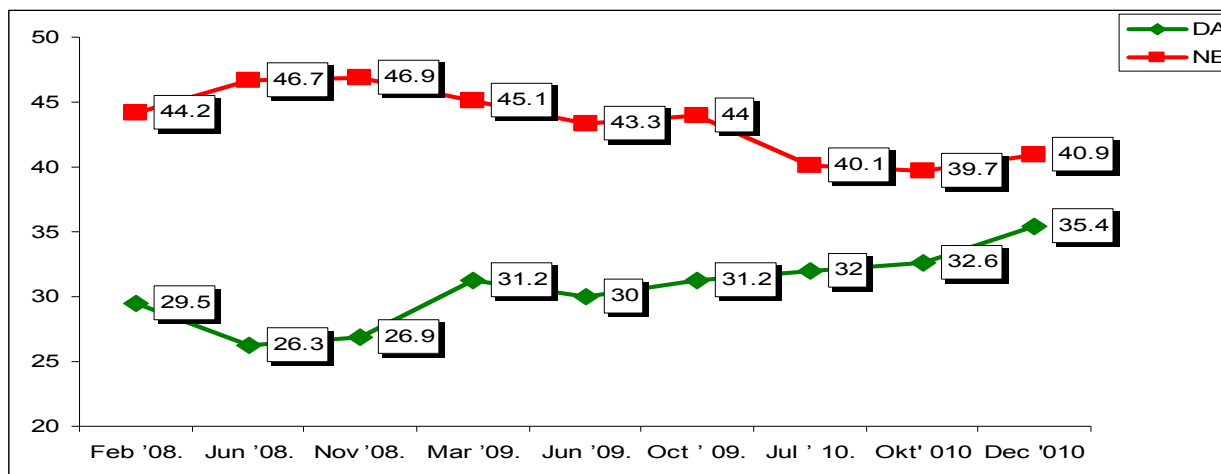
Međutim, najnovije CEDEM-ovo istraživanje iz decembra 2010. godine identifikuje značajniji trend rasta pristalica članstva u NATO, prema kome - ukoliko bi sada bio raspisan referendum o ulasku Crne Gore u NATO – 35.4% ISPITANIKA BI GLASALO ZA, 40.9% PROTIV, dok 23.7% NEMA ODREĐENO MIŠLJENJE.

Ovaj najnoviji trend pokazuje prije svega da se smanjuje broj onih građana koji nemaju izražen stav po ovom pitanju, ali i da se broj onih koji podržavaju članstvo u kratkom periodu povećao sa 32.6% na 35.4% (najveći procenat do sada), dok je u odnosu na rezultate iz oktobra - nešto manje porastao broj onih koji se protive članstvu Crne Gore u NATO (oko 40% u poslednja tri istraživanja), što znači da je ovo pitanje, u prethodna dva mjeseca, prilično aktuelizovano u našoj javnosti.

Prema ovom istraživanju, većina građana podržava ulazak u Partnerstvo za mir⁴ i smatra da će učlanjenje u NATO imati pozitivan uticaj po investicije, ekonomiju i crnogorsko društvo uopšte. Pri tom, 38.3% ispitanika smatra da će NATO članstvo pozitivno uticati na članstvo u EU, koje ima podršku 70.3% ispitanika u ovom istraživanju. Pored toga, čak 48.9% građana vjeruje da će Crna Gora svakako ući u NATO, dok 23.4% smatra da neće.

⁴ Potpuno podržava 35.0%, Uglavnom podržava 26.1% - (Ukupno - 61.1%)

Prilog 1. TREND: Na referendumu ZA i PROTIV NATO - %

Istraživanje *Balkan Monitora* - koje je tokom ljeta 2010. godine sproveo **Gallup**, u partnerstvu sa **Evropskim fondom za Balkan** – utvrđuje da je povjerenje u instituciju NATO u 2010. godini relativno poraslo u odnosu na rezultate iz **2009. godine** - prema kojim **57.0 % ispitanika ima povjerenje u NATO⁵, na 61.0 % ispitanika u 2010. godini⁶**. U svakoj od zemalja je dato nekoliko specifičnih pitanja ispitanicima. U Crnoj Gori je u toku intervjua postavljeno pitanje - *Kako se osjećate u vezi sa pristupanjem Crne Gore NATO, da li bi to prema Vašem mišljenju bilo Dobro, Loše ili Ni Dobro ni Loše?* (37,9 % smatra da bi to bilo dobro, 24, 4 % smatra da to ne bi bilo dobro, dok 27, 2 % intervjuisanih smatra da to ne bi bilo ni dobro ni loše).

VLADINA KAMPANJA

Vladina kampanja se svodi na intenzivno ubjeđivanje građana da je ulazak u NATO korisna odluka i da vodi prosperitetu društva. Dosadašnja strategija jednostavno nije pružila priliku crnogorskoj javnosti da na kvalitetan način stekne uvid u prednosti i mane mogućeg članstva Crne Gore u NATO, odnosno nije u dovoljnoj mjeri zainteresovala javnost za članstvo u Alijansi. Najveći problem u okviru Vladine kampanje predstavlja izostanak širokog javnog dijaloga o različitim pitanjima pristupanja, ali i odsustvo demokratske javne rasprave o uvriježenim stavovima, vjerovanjima ili predrasudama protivnika NATO članstva. Na javnim tribinama se

⁵ Veliko povjerenje 22.0 %, Uglavnom ima povjerenje 35.0 %

⁶ Veliko povjerenje 16.0 %, Uglavnom imaju povjerenje 45.0 %

uglavnom govori o prednostima članstva u NATO. To je jedan od najvažnijih razloga zašto javnost članstvo u NATO dominantno doživljava kao volju i interes političke elite Crne Gore. Čak je nedavno od samog Brisela sugerisano Podgorici da ne propagira, nego da počne da informiše svoje građane o svim aspektima članstva u NATO-u, a u toku predstavljanja *ANP*-a iz Brisela je ukazano na značaj unaprijeđenja javne podrške članstvu u NATO-u. Prema tome, ***od kampanje se očekuje da sadrži pregled pozitivnih i negativnih aspekata članstva u NATO!***

Vladina kampanja se odvija centralizovano, u prvom redu posredstvom aktivnosti Ministarstva odbrane i Vladinog Koordinacionog tima. Izostaje aktivnije uključivanje ostalih državnih aktera, kao što su na primjer Ministarstvo vanjskih poslova, Skupština Crne Gore i Odbor za bezbjednost i odbranu. Najčešće aktivnosti Koordinacionog tima⁷ su organizovanje javnih tribina i panel diskusija pod parolom „***Zajedno u Evropi, sigurni u NATO***“, koje u najvećem broju slučajeva izazivaju slabo interesovanje i odziv građana, medija i ukupne javnosti. Vlada Crne Gore je 28. jula 2010 usvojila i ***Izveštaj o implementaciji Komunikacione strategije o evroatlanskim integracijama***, za period od 1. januara do 30. juna, zajedno sa ***Akcionim planom za period 1. jul - 31. decembar 2010.godine***. Ovim dokumentom Crna Gora implementira svoj drugi ciklus akcionog plana za članstvo, a u njemu je sadržan poduži spisak aktivnosti⁸ koje će se odvijati u sklopu Komunikacione strategije, period realizacije ovih aktivnosti, kao i ciljne grupe kojima su namijenjene.

⁷ Koordinacioni tim u saradnji sa Upravom za kadrove trenutno realizuje obuke državnih i lokalnih službenika i namještenika na temu: *Crna Gora na putu u NATO*; nastavljaju se aktivnosti sa besplatnim **NATO-Info telefonom**, novinskim mjesečnikom, publikovanjem i distribuiranjem različitih priručnika, biltena i flajera o prednostima članstva Crne Gore u NATO, javnih tribina “**PRISTAJEM NA-TO**”; rad na unaprijeđenju zvanične web prezentacije ovog vladinog tima i novog web sajta Vojske Crne Gore (www.nato-montenegro.com i www.vojska.me).

⁸ Nekoliko PR događaja, javnih tribina i talk show emisija o članstvu u NATO-u; dva puta mjesečno emisija *NATO info* na državnoj televiziji i radiju; pismo predsjednika Vlade Crne Gore građanima; unaprijeđenje sajta *nato-montenegro* i servisa *NATO info telefon*; formiranje novog *NATO informativnog centra*; serija diskusija za ciljne grupe (penzioneri, organizacije za ženska prava i dr.); razgovori i predavanja za maturante i studente; okrugli sto za poslanike, radionica za novinare, edukacija državnih i opštinskih službenika i namještenika; istraživanja javnog mnjenja u septembru i oktobru; nastavak saradnje sa medijskom agencijom *MAMA*, dok se na kraju spiska navodi i izrada cost-benefit analize članstva, za koju se ukratko kaže da će je izraditi Koordinacioni tim i njegovi partneri itd.

U Podgorici je krajem septembra 2010.godine, u organizaciji Euro-Atlantskog kluba Crne Gore, održana dvodnevna Konferencija pod nazivom „Dijalog o NATO-u – Zajednički naponi na podizanju javne svijesti u Crnoj Gori“, koja je okupila veoma široku listu učesnika⁹. Učesnici Konferencije su ukazali na brojne probleme koji postoje kako u samoj Vladinoj strategiji tako i njenoj implementaciji¹⁰, kada je najavljena i reorganizacija Koordinacionog tima za NATO kampanju, uključujući mogućnost imenovanja novog nacionalnog koordinatora za sprovođenje strategije¹¹.

Kada su u pitanju **stavovi parlamentarnih političkih partija o članstvu u NATO**, lako je utvrditi da je vladajuća koalicija DPS-SDP najveći protagonist članstva, što je i logično, s obzirom da je to zvanična Vladina strategija. Parlamentarne partije manjina (Albanaca, Muslimana, Bošnjaka i Hrvata) takođe nedvosmisleno podržavaju učlanjenje Crne Gore u NATO. Ove partije smatraju da odluku o članstvu nije nužno donijeti na referendumu, već da takvu odluku može donijeti i Skupština Crne Gore.

Najveća opoziciona partija SNP¹² smatra da o članstvu u NATO treba raspisati referendum, ali ni nakon šestog Kongresa održanog u novembru 2010. godine, nije u svoj program uključila zvaničan stav partije o članstvu u NATO, premda je javnost to očekivala, dok izjave funkcionera variraju u zavisnosti od njihovih ličnih stavova, ne rijetko potpuno suprotnih¹³. I opet, u ovoj partiji postoje dvije struje, za i protiv ulaska u NATO, što može da zbunjuje njihove članove i glasače. NOVA¹⁴ se u svom političkom programu eksplicitno protivi članstvu Crne Gore u

⁹ Prisustvovali su predstavnici: Vlade Crne Gore, vladajućih i opozicionih političkih partija, organizacija civilnog društva, NATO javne diplomatije, diplomatskog kora, PR agencija, medija, eksperti za pitanja NATO-a iz regiona i dr.

¹⁰ Zajednički stav je da *Vlada ima monopol nad procesom atlantskih integracija* i da bi u narednom periodu Komunikaciona strategija morala biti prije svega usmjerena na *edukaciju građana*, ali i da *ciljne grupe moraju biti jasno definisane*; da se mora izgraditi *partnerski odnos sa medijima* u ovom procesu i više *konsultovati eksperte* iz ove oblasti, da je bitno da se građanima na pravi način predstave svi benefiti članstva u NATO i da je u tom cilju neophodno pojačati direktnu komunikaciju sa građanima itd.

¹¹ Trenutno je za oblast evro-atlantskih integracija u Vladi angažovan doskorašnji direktor ANB-a, sada ministar bez portfelja **Duško Marković**, u čije nove ingerencije spada odnos Crne Gore sa NATO. Pored predsjednika države **Filipa Vujanovića**, sve češće se u javnosti govori o potrebi aktivnijeg uključivanja u Vladinu kampanju premijera **Mila Đukanovića**.

¹² SNP – Socijalistička narodna partija

¹³ Predsjednik SNP-a Srđan Milić je u javnim nastupima indirektno podržao članstvo u NATO, dok je visoki funkcioner ove partije Aleksandar Damjanović član Upravnog odbora Euro-atlantskog kluba.

¹⁴ NOVA – Nova Srpska Demokratska

NATO i insistira da se za odluku o članstvu građani trebaju izjasniti na referendumu. PZP¹⁵ uglavnom podržava članstvo u Alijansi i zalaže se za raspisivanje referenduma.

DA LI ĆE BITI REFERENDUMA?

Kada se govori o načinu na koji će se donijeti odluka o pristupanju NATO-u, crnogorski zvaničnici šalju poruku javnosti da odluku o članstvu nije neophodno donijeti na referendumu, jer ulaskom u NATO Crna Gora ne ulazi u novu asocijaciju država i ne predaje svoj suverenitet, pa se sve otvorenije zagovara pristup da bi za odluku o ulasku u NATO bila više nego dovoljna i dvotrećinska većina u Skupštini Crne Gore.

Ovdje je važno napomenuti da je od svih zemalja članica koje su primljene u NATO od 1998. godine, referendum sproveden jedino u Sloveniji i Mađarskoj, s tim da je u Sloveniji referendumsko pitanje o ulasku u NATO bilo vezano s pitanjem o ulasku u Evropsku uniju. U Hrvatskoj je takođe jednoglasnom odlukom poslanika u hrvatskom Saboru donešena odluka o članstvu u NATO, bez obzira što su istraživanja objavljena do tada pokazivala da manje od polovine hrvatskih građana podržavaju ulazak svoje zemlje u NATO. S druge strane, Alijansa nema pravilo po kojem bi bilo potrebno raspisati referendum. U nekim je državama referendum bio potreban, ili zato što su ga same vlade raspisale iz unutrašnjih političkih razloga, ili zato što je to zahtijevao Ustav, a naš Ustav kada je riječ o međunarodnom ugovoru, ne propisuje obavezu raspisivanja referenduma. Naprosto, radi se o političkoj odluci koju donose zemlje članice.

Činjenica da najveći broj novoprimljenih post-socijalističkih zemalja nije praktikovao referendum kao metod donošenja odluke o pristupanju Alijansi, dodatno govori u prilog tezi da se to pitanje na demokratski način može riješiti i u Parlamentu.

Skupština Crna Gore bi, zbog kontroverzi koje ovo pitanje izaziva, te izražene podijeljenosti u javnosti, trebala da takvu svoju odluku dodatno osnaži obezbjeđivanjem odgovarajuće parlamentarne većine.

¹⁵ PZP – Pokret za Promjene

EKONOMSKA ARGUMENTACIJA

U dosadašnjim javnim raspravama o članstvu daleko veći prioritet su imala politička i bezbjednosna pitanja, jer je za Crnu Goru članstvo u NATO garant regionalne, međunarodne ali i unutrašnje stabilnosti i snažna preporuka za što brži prijem u EU, dok je šira javna debata o pitanjima ekonomskih troškova i benefita priključenja Alijansi gotovo zapostavljena. U javnom diskursu procesa pridruživanja NATO savezu, upadljivo nedostaje kvalitetna rasprava o ekonomskim posljedicama ovako važne političke odluke. Kao rezultat takve politike, ekonomska strana članstva Crne Gore u NATO-u nije jasno prepoznatljiva crnogorskoj javnosti.

Potrebno je voditi širi javni dijalog o različitim pitanjima pristupanja NATO –u zasnovan na relevantnim političkim, pravnim i ekonomskim činjenicama, imajući u vidu uvriježene stavove, vjerovanja i predrasude protivnika Alijanse, a posebno je važno da se integracija u NATO prikaže sa stanovišta ekonomskih benefita koji slijede iz članstva Crne Gore u NATO.

U Vladinoj kampanji se navodi da su NATO i EU klubovi najrazvijenijih i najuspješnijih država svijeta i da obje organizacije štite različite ekonomske i političke interese svojih država članica, tako da bi ulaskom u NATO Crna Gora postala saveznik upravo najrazvijenijim zemljama svijeta, što bi na kraju Crnoj Gori omogućilo brojne ekonomske benefite.

Prema tome, članstvo u NATO podstiče ekonomski razvoj, učvršćuje ekonomsku stabilnost i rast, omogućava veći priliv stranih investicija, poboljšava rejting kod međunarodnih finansijskih institucija i pozitivno utiče na uvećanje kreditnog rejtinga zemlje. Kao osnovna dobit po osnovu članstva u NATO-u naglašava se rast BDP-a posredstvom većih direktnih stranih investicija, koje se očekuju kao rezultat garancije stabilnosti koju pruža NATO, pošto inostrani investitori na prvom mjestu traže sigurnost za svoj kapital. Kao dokaz za tvrdnju da članstvo u ovom savezu donosi imidž stabilne i perspektivne zemlje u kojoj ne postoji rizik za investiranja, najčešće se navodi primjer novih NATO članica iz regiona centralne i istočne Evrope, u kojima je, nakon prijema u NATO, došlo do snažnog rasta BDP-a i direktnih stranih investicija.

Često se navodi da bi ukupni troškovi izgradnje sopstvenog odbrambenog sistema bili značajno veći u odnosu na troškove odbrane u slučaju članstva u NATO-u, iz razloga što iskustvo pokazuje

da se kod zemalja članica reforma sistema odbrane, uz pomoć NATO partnera realizuje jeftinije i kvalitetnije, dok se istovremeno ne mora brojčano povećavati sastav Vojske.

Kao argument da će članstvo u NATO pozitivno uticati na ekonomski razvoj Crne Gore, navodi se i tvrdnja da će novi kolektivni bezbjednosni kontekst imati pozitivne efekte na razvoj turizma u Crnoj Gori, jer bezbjednosna stabilnost koju NATO pakt pruža svojim zemljama članicama, garantuje da Crna Gora u budućnosti može imati veće posjete turista koji će se kod nas osjećati sigurno, što će s druge strane obezbijediti mnogo veće prihode - od ove za Crnu Goru veoma važne djelatnosti, jer samo bezbjedna Crna Gora može postati atraktivna destinacija u koju dolaze turisti.

Takođe, Vladina kampanja ističe da NATO pakt kao najrazvijeniji savremeni sistem kolektivne bezbjednosti, predstavlja siguran oslonac svojim zemljama članicama za efikasno i pravovremeno reagovanje u vanrednim situacijama, pružanjem direktne materijalne, ljudske i logističke pomoći od svih NATO saveznika, prema zemlji članici koja je ugrožena.

Pored pomenutih makroekonomskih, postoje i konkretne ekonomske prednosti od članstva u NATO-u. Nove članice, na primjer, mogu koristiti novac iz fondova za izgradnju vlastite vojne infrastrukture (*NSIP-The NATO Security Investment Programme*), dobiti pomoć za uništavanje viška naoružanja i municije, dok učešće u NATO vojnim misijama stvara priliku za angažovanje određenih domaćih civilnih ili vojnih kompanija, na tržištima zemalja u kojima se nalaze misije.

Što se tiče troškova, Analitičari Instituta za strateške studije i prognoze (ISSP) iz Podgorice, objašnjavaju da je najprije neophodno napraviti distinkciju između direktnih i indirektnih troškova članstva u NATO-u. Indirektne troškove definišu kao izgradnju i održavanje vlastitog sistema odbrane, uz postizanje interoperabilnosti sa NATO-om i učešćem u NATO misijama. Prema analizi eksperata ISSP-a, direktni troškovi su određeni izdacima koji su direktno povezani sa članstvom u Alijansi i odnose se na godišnje doprinose članstvu, po kojim su zemlje članice obavezne da u toku godine uplaćuju finansijska sredstva u tri NATO budžeta: civilni, vojni i NSIP. Na taj način je ISSP projektovao moguće (godišnje?) direktne troškove članstva u NATO-u i to prema tri vjerovatna projektovana scenarija: *optimistični 154.000 eura, pesimistični 1,5*

miliona eura, dok su prema njihovoj realnoj projekciji direktni troškovi na nivou od 835.000 eura.

Kada su u pitanju troškovi mirovnih misija, poznato je da zemlje članice NATO same finansiraju troškove svojih snaga u misijama, pa tako znamo da kontigent od planiranih **40 pripadnika VCG u Avganistanu godišnje košta oko 5,5 miliona eura**. Takođe, iz Ministarstva odbrane je saopšteno da je **za Komunikacionu strategiju za članstvo u NATO potrošeno oko 280 hiljada eura**, kao i da će u narednoj godini u iste svrhe biti potrošeno dodatnih 120 hiljada eura.

U vezi sa troškovima priključenja NATO-u, Ministarstvo vanjskih poslova je na svom zvaničnom web sajtu objavilo informaciju da je produžilo Ugovor o pružanju savjetničkih usluga sa pravnom kancelarijom **Paige E. Reffe** iz Vašingtona na još dvije godine, u iznosu 500.000 američkih dolara godišnje. Zadatak ove Agencije je da pruži strateške i taktičke savjete Vladi Crne Gore o tome kako da ostvari svoje interese u SAD, ali i obaveza da ubrzaju napredovanje Crne Gore ka NATO-u.

PREPORUKE:

- Stavovi prema NATO alijasni nijesu čvrsti, niti su jako važni u hijerarhiji stavova crnogorskih građana - što potencira važnost kvaliteta vođenja javne kampanje.
- Što su građani bolje informisani i zainteresovani za ovo pitanje, utoliko će imati pozitivniji stav prema njemu, tako da se povećanjem informisanosti može povećati i zainteresovanost građana za ova pitanja.
- Kampanja treba da sadrži pregled pozitivnih i negativnih aspekata članstva u NATO.
- Kampanja treba da inicira širi javni dijalog o bitnim aspektima pristupanja NATO-u zasnovan na relevantnim političkim, pravnim i ekonomskim činjenicama iz te oblasti, imajući u vidu uvriježene stavove, vjerovanja i predrasude protivnika Alijanse.

- Posebno je važno da se integracija u NATO u javnosti prikaže imajući u vidu pozitivne i negativne ekonomske pokazatelje.
- Kampanjom treba ponuditi argumente da su najvažniji dobitnici pristupanja NATO-u građani i država, a ne vladajuća struktura.

DODATAK: PREGLED - NATO I CRNA GORA - OD JULA DO DECEMBRA 2010

MAP predstavlja dokument koji Crnoj Gori garantuje status zemlje kandidata za članstvo u NATO. Pa ipak, članstvo je moguće tek nakon ispunjavanja propisanih mehanizama i procedura za ulazak u NATO. Aktivnosti u tom pravcu su usaglašene između NATO-a i Crne Gore marta 2010. godine u Briselu, kao tzv. "drugi paket ciljeva"¹⁶, a tom prilikom se Crna Gora obavezala da će te ciljeve ispuniti tokom 2010. i 2011. godine. Od tog trenutka su zvanično započete MAP reforme u Crnoj Gori i to u pet oblasti društva (politička, odbrambena, bezbjednosna, finansijska i pravna)¹⁷.

Za razliku od ranijih programa *Partnerstva za mir* i ciljeva *Individualnog partnerskog plana* za Crnu Goru, odbrambene i vojne reforme trenutno više nijesu u prvom planu. U fokusu pažnje Brisela sada su prvenstveno izgradnja demokratskih institucija, vladavina prava, efikasnija borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, reforma sudstva, transparentnost budžeta sektora bezbjednosti itd.

U mnogim prilikama je naglašeno kako je na putu ka NATO neophodna temeljna reforma sudstva, koja je čak uvrštena i u program Godišnjeg nacionalnog plana u okviru Akcionog plana za članstvo u NATO (MAP), gdje je posebno podglavlje posvećeno toj oblasti. Od NATO zvaničnika sada stižu poruke da se Crna Gora mora izboriti sa kriminalom i korupcijom, pokazati vidljive rezultate u tim oblastima i uspostaviti nezavisnot sudstva što prije, jer je nezavisno i profesionalno pravosuđe od ključnog značaja za vladavinu prava i jačanje pravne države.

Pored toga, NATO je u ovoj godini prilično insistirao u oblasti bezbjednosti informacija, zahtijevajući od Crne Gore da usvoji propise koji su u skladu sa NATO standardima i da postupanje sa povjerljivim podacima (odnosno, njihovo čuvanje i razmjena) mora biti usaglašeno sa praksom koja važi u državama NATO-a, kako bi se spriječile eventualne zloupotrebe¹⁸. Pri tom, u okviru pomenutih oblasti koje zemlja kandidat treba da imlementira, navedeni su

¹⁶ Drugi paket ciljeva sadrži 51 partnerski cilj (NATO standard).

¹⁷ Od 01.01.2009. "kontakt point" za Crnu Goru jeste Ambasada Mađarske u Podgorici. Najavljeno je da će od 01.01.2011. godine "kontakt point" za Crnu Goru biti Ambasada Slovenije.

¹⁸ **Direkcija za zaštitu tajnih podataka** je institucija koja svojim aktivnostima realizuje kompletno četvrto poglavlje u prvom ciklusu MAP-a i o reformama u oblasti pristupanja informacija podnosi izvještaj u sadržaju prvog ANP-a.

odgovarajući kriterijumi o čijem ispunjavanju kandidat usvaja *Godišnji nacionalni program* (ANP)¹⁹. Na taj način Crna Gora uspostavlja svoje planove za reforme i postavlja rokove njihovog ispunjavanja, čiju će efikasnost ocjenjivati NATO Savjet u septembru 2011. godine. Dakle, trenutno se nalazimo otprilike na sredini ovog procesa. Takođe, treba reći da je na novembarskom samitu NATO-a u Lisabonu pozdravljen dosadašnji kvalitet reformi sproveden u Crnoj Gori, kao i kvalitet prvog Godišnjeg nacionalnog programa za MAP i njen napredak na putu ka Alijansi.

Na normativnom planu, ovaj period obilježava završetak **Stratejskog pregleda odbrane** u junu 2010. godine. SPO je dokument koji zagovara reformu sistema odbrane u skladu sa standardima NATO država, a njime se definišu ciljevi sistema odbrane i prioriteti za njihovu implementaciju. Strateški cilj spoljne politike Crne Gore, koji se navodi i u ovom dokumentu, jeste punopravno članstvo u NATO²⁰ i dalji razvoj odnosa s Alijansom - kroz program Partnerstvo za mir i njegove mehanizme. U ovom dokumentu se takođe naglašava da će se procesom priključenja Alijansi obezbijediti unaprijeđivanje postojećih, ali takođe i brži i efikasniji razvoj novih sposobnosti Vojske Crne Gore, sve do prihvatljivog nivoa interoperabilnosti²¹ koje posjeduju vojske zemalja članica NATO.

Sredinom septembra usvojen je i *prvi Godišnji Nacionalni program Crne Gore za članstvo u NATO*, u okviru prvog ciklusa MAP-a, koji je predstavljen NATO članicama u Briselu 28. oktobra. Predstavljanjem Nacionalnog programa, zvanično započinje implementacija prvog MAP ciklusa sa Crnom Gorom. Na ovom skupu je prisustvovala 21 delegacija zemalja članica NATO, koje su istakle svoje uvjerenje da će Crna Gora ozbiljno pristupiti realizaciji zacrtanih aktivnosti u narednom periodu. Takođe, pozitivno su ocjenjene dosadašnje aktivnosti Crne Gore na putu evroatlantskih integracija, vidljive kroz dosadašnju uspješnu implementaciju programa NATO

¹⁹ ANP - Annual National Program

²⁰ U dokumentu se eksplicitno navodi da Crna Gora dijeli vrijednosti Alijanse – poštovanje, garantovanje i očuvanje demokratskih društava; poštovanje principa međunarodnog prava, a posebno posvećenost vladavini prava; ispunjavanje obaveza iz Povelje UN i onih koje se odnose na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, Helsinški završni akt, kao i međunarodne sporazume o razoružanju i kontroli naoružanja; uzdržavanje od prijetnji ili upotrebe sile protiv drugih država; poštovanje postojećih granica i rješavanje mogućih nesporazuma mirnim putem.

²¹ Interoperabilnost podrazumijeva mogućnost da se snage dvije ili više nacija zajedno obučavaju, vježbaju i funkcionišu u izvršavanju dodijeljenih misija i zadataka. Dakle, neophodna sredstva za postizanje interoperabilnosti Vojske su zajedničke vježbe sa NATO i partnerima, kao i učešće u mirovnim misijama, uz neophodnu modernizaciju Vojske kroz nabavku opreme, razvoj sistema obuke, vojne doktrine i obrazovanja.

kroz Partnerstvo za mir, kao i značaj uloge koju Crna Gora igra u jačanju regionalnog mira i stabilnosti na Zapadnom Balkanu. Posebno je naglašena važnost odluke upućivanja crnogorskih vojnih snaga u mirovnu misiju u Avganistanu, gdje je istaknuto da sada Crna Gora konkretno doprinosi svjetskoj bezbjednosti i postaje prepoznatljiva na globalnoj sceni.

MIROVNE MISIJE

U ovom periodu, Crna Gora kao partner NATO-a, nastavlja sa angažovanjem i rotacijama svojih vojnika u misijama. Odluku o slanju pripadnika VCG u mirovne misije, na prijedlog Vlade, bez podrške opozicije, usvaja Skupština Crne Gore 28. jula 2009. godine²². U obrazloženju Odluke se navodi da se u ISAF misiju može poslati do 40 pripadnika VCG na dobrovoljnoj osnovi, uz mogućnost rotacije.

Drugi kontigent naših vojnika poslat je u ISAF misiju u Avganistanu u septembru 2010 godine. Nakon četiri i po mjeseca boravka prvog kontigenta od marta 2009 godine - 31 pripadnik²³, izvršena je rotacija sa drugim kontigentom za ISAF²⁴ od 32 pripadnika²⁵, dok su nešto kasnije upućena još četvorica pripadnika Vojske Crne Gore, što znači da trenutno u ISAF misiji imamo 36 pripadnika.

Pripadnici VCG nastavljaju sa angažovanjem i rotacijama u mirovnoj misiji Ujedinjenih nacija u **Liberiji (UNMIL)**, gdje se nalaze dva oficira u svojstvu vojnih posmatrača UN. Prisutni smo u misiji EU, pod mandatom UN – **EUNAVFOR - Atalanta**²⁶ u vodama Somalije, gdje smo do kraja avgusta 2010. godine imali tri pripadnika, koji su zamijenjeni sa tri nova. Takođe, Crna Gora sa dva predstavnika učestvuje i u policijskoj Mirovnoj misiji Ujedinjenih nacija na Kipru - **UNFICYP**.

²² Mirovne misije: **ISAF**-Avganistan, **EUNAVFOR – Atalanta** u Somaliji i u Liberiji-**UNMIL**.

²³ I kontigent - 25 vojnika, 2 oficira, 1 logističar i 3 člana medicinskog tijela.

²⁴ II kontigent je nakon obuke u kasarni "Golubovci" imao 12-dnevnu obuku u bazi u Mađarskoj.

²⁵ II kontigent - 29 vojnika, 1 oficir za vezu i 2 člana medicinskog tima, a naknadno su otišla još 4 vojnika. Početkom decembra je na obuku u Mađarsku upućeno 37 vojnika trećeg kontigenta VCG - koji će biti naša naredna rotacija u ISAFmisiji. Naši vojnici će imati obuku u centru za obuku u Debrecinu, koja će trajati do 16. decembra.

²⁶ U Somaliji učestvuju pripadnici Mornarice Crne Gore, angažovani na italijanskim ratnim brodovima.